

І. А. Гасюк,

доцент, кандидат наук з фізичного виховання і спорту, завідувач кафедри фізичної культури та валеології, Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія

МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

У статті за даними державної статистичної звітності проаналізовано основні показники господарської діяльності галузі фізичної культури і спорту, висвітлено фактори, що зумовлюють виникнення кризового стану в сфері фізичної культури і спорту, розглянуто систему оподаткування.

In article according to the state statistical reporting the basic indicators of economic activities of branch of physical training and sports are analyzed. Factors causing crisis state occurrence in physical training and sports sphere are shined, the taxation system is considered.

*Ключові слова: суб'єкт господарювання, механізми, регулювання, фізична культура, спорт.
Key words: the subject of managing, mechanisms, regulation, physical training, sports.*

ВСТУП

Фізична культура і спорт як галузь виробництва фізкультурно-оздоровчих послуг, сприяє мінімізації економічних втрат у галузях господарства шляхом зменшення деструктивного впливу на здоров'я особистості негативних факторів оточуючого середовища та шкідливих звичок, є провідним фактором, який утворює підґрунтя до збільшення тривалості життя та працездатного віку населення. В частині професійно-прикладної фізичної підготовки та спортивного тренування є основною складовою процесу становлення професійно компетентної особистості, здатної забезпечити економічне зростання держави. Для досягнення вищезначених соціально важливих результатів в галузі фізичної культури і спорту здійснюється господарська діяльність державними установами, некомерційними та підприємницькими структурами, що забезпечує трудову зайнятість значної кількості населення у галузях спортивної індустрії та туризму, а комерційні й підприємницькі структури спрямовують ча-

стину прибутку у вигляді податкових платежів до бюджетів різних рівнів, що сприяє соціально-економічному розвитку держави. Розвиток та підвищення ефективності функціонування галузі в цілому можливі за рахунок оптимізації діяльності продуцента фізкультурно-оздоровчих послуг, удосконалення державних механізмів регулювання їх господарської діяльності з метою запобігання і вчасного застосування превентивних заходів щодо виникнення кризових станів, а зважаючи на теперішній стан економіки держави ця проблема є вельми актуальною.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

- за даними державної статистичної звітності проаналізувати основні показники господарської діяльності галузі;
- охарактеризувати фактори, що впливають на розвиток кризових явищ у галузі;
- дослідити механізми оподаткування підпри-

Таблиця 1. Регіональна структура та показники динаміки легалізації громадських організацій оздоровчої та фізкультурно-спортивної спрямованості

Територіально-адміністративні одиниці	Регіональна структура та показники динаміки				
	Кількість населення (тис. осіб)	Кількість осіб на одну громадську організацію станом 2008 р.	Ранг	Відсоток організацій до загальної	Зміни разів (1996–2008 рр.)
Ар Крим	1971,1	3 352,2	4	5,3%	3,4
Вінницька	1672,2	5 537,1	24	2,7%	7,2
Волинська	1036,4	4 606,2	19	2,0%	6,4
Дніпропетровська	3398,4	4 402,1	17	7,0%	5,1
Донецька	4538,9	4 818,4	21	8,6%	5,1
Житомирська	1305,5	5 243,0	22	2,3%	6,6
Закарпатська	1242,6	3 895,3	11	2,9%	10,6
Запорізька	1832,9	3 717,8	6	4,5%	4,1
Івано-Франківська	1382,6	3 787,9	8	3,3%	8,1
Київська	1737,3	3 939,5	12	4,0%	7,0
Кіровоградська	1039,7	3 465,7	5	2,7%	7,9
Луганська	2355,4	5 744,9	26	3,7%	4,5
Львівська	2559,8	3 315,8	3	7,0%	3,1
Миколаївська	1203,6	3 062,6	2	3,6%	5,6
Одеська	2394,7	4 467,7	18	4,9%	10,3
Полтавська	1524,9	4 121,4	13	3,4%	4,9
Рівненська	1152	3 777,0	7	2,8%	6,5
Сумська	1196,8	3 823,6	9	2,8%	15,7
Тернопільська	1098,6	6 242,0	27	1,6%	3,2
Харківська	2795,9	4 142,1	14	6,1%	10,2
Херсонська	1107,5	4 732,9	20	2,1%	5,6
Хмельницька	1350,3	5 602,9	25	2,2%	6,7
Черкаська	1315,5	4 385,0	16	2,7%	7,7
Чернівецька	904,5	5 289,5	23	1,6%	8,6
Чернігівська	1135,9	4 335,5	15	2,4%	11,9
м. Київ	2740,2	3 859,4	10	6,5%	4,6
м. Севастополь	379,5	2 691,5	1	1,3%	4,3
Україна загалом	46372,7	4 213,8	---	100,0%	5,5
Міжнародні	---	---	---	9,4%	5,5
Всеукраїнські	---	---	---	90,6%	6,0

ємств та організацій фізкультурно-спортивного спрямування.

РЕЗУЛЬТАТИ

За даними Державного комітету статистики України [3], станом на 2008 рік в Україні легалізовано 11005 громадських організацій оздоровчого та фізкультурно-спортивного напрямку, із них 33 мають статус міжнародної громадської організації (федерації за видом спорту), а 318 — всеукраїнської. Аналіз регіональної структури розподілу та динаміки утворення нових громадських організацій в період з 1996 по 2008 роки виявив, що загалом по Україні кількість таких організацій збільшилась у 5,5 рази, із них із статусом всеукраїнських — у 6 разів, міжнародних — 5,5 рази (табл. 1).

За даними таблиці, найбільша кількість громадських організацій фізкультурно-спортивного спрямування зосереджена у Донецькій (8,6%), Дніпропетровській, Львівській областях (7,0%), м. Києві (6,5%), Харківській області (6,1%). Лінія тренду легалізації фізкультурно-спортивних організацій вказує на те, що у Сумській області станом на 2008 рік у порівнянні із 1996 роком кількість організацій спортивного профілю збільшилась у 15,7 рази, Чернігівській області — 11,9 рази, Закарпатській — 10,6 рази, Одеській і Харківській у 10,3 та 10,2 рази відповідно. Іншим показником локальної концентрації виробників фізкультурно-спортивних послуг є співвідношення кількості населення регіону до загальної кількості організацій фізкультурно-спортивної спрямованості. За даним критерієм найкращими показниками характеризуються м. Севастополь, де на 2691 мешканця

припадає одна профільна спортивна організація, у Миколаївській області — на 3062 особи, Львівській — на 3315 мешканців. Найгіршими показниками локальної концентрації спортивних організацій характеризуються Тернопільська, Луганська, Хмельницька області, у яких на одну організацію фізкультурно-спортивного спрямування припадає відповідно 6242, 5744 та 5602 особи відповідно.

Загальна кількість найманих працівників по Україні за видом економічної діяльності "Діяльність у сфері спорту", без урахування бюджетних установ, станом на 2008 рік становила 13063 особи. Аналіз структури зайнятості у сфері фізичної культури і спорту за регіонами засвідчив, що 34,6% найманої праці сконцентровано у м. Києві, 10,8% у Донецькій області, 8,9% — Дніпропетровській області, 6,2 і 6,1% у Львівській та Одеській областях відповідно. Інформативним, з точки зору тенденцій розвитку галузі, є показник динаміки залучення висококваліфікованої найманої праці в сферу фізичної культури і спорту. Так, з 2001 по 2008 роки, найбільшим позитивним трендом

створення нових робочих місць у галузі характеризувались Черкаська, Запорізька, Херсонська, Луганська, Дніпропетровська області, що може свідчити про активізацію економічної діяльності у сфері фізичної культури і спорту у даних регіонах, і навпаки, у Хмельницькій, Івано-Франківській, Тернопільській, Волинській, Вінницькій областях упродовж досліджуваного періоду спостерігається зменшення в 1,5 рази робочих місць.

Аналіз середньомісячної заробітної плати одного найманого працівника в сфері фізичної культури і спорту, без урахування бюджетних установ, засвідчив, що станом на 2008 рік у порівнянні із 2001 роком, середня заробітна плата в галузі загалом по Україні збільшилась у 17,4 рази і становила 3888,16 гривні. Регіональна структура розподілу середньомісячного заробітку фахівця з фізичної культури і спорту характеризується диспропорцією і незбалансованістю. Так, середня заробітна плата за досліджуваний період у Дніпропетровській, Донецькій областях збільшилась у понад 60 разів, у Полтавській і Львівській областях — більше ніж у 10 разів, Кіровоградській і Київській у 2 рази, у Херсонській області — в 1,5 рази. Слід відзначити значний розбіг абсолютних показників між мінімальним і максимальним значенням середньої заробітної плати в різних регіонах, де найменша середня заробітна плата у Кіровоградській області — 352,62 гривні, і найбільша у Донецькій — 17724,66 гривень. У ряді областей України середньомісячна заробітна плата в галузі фізичної культури і спорту значно менша, ніж гарантована державою мінімальна заробітна плата. Так, мінімальна заробітна плата за 2008 рік в середньому становила 605 гривень, і в той же час середня за-

робітна плата працівників фізичної культури і спорту у Вінницькій області складала 601,26 гривні, Волинської — 457,22 гривні, Київської — 483,89 гривні, Кіровоградської — 352,62 гривні, що, до речі, значно менше прожиткового мінімуму для працездатних осіб, який становив у 2008 році 669 гривень.

В Україні обсяг реалізованої продукції за видом економічної діяльності "Діяльність у сфері спорту" найбільшим був у 2004 році і сягнув 15138984,0 тисяч гривень. Упродовж наступних чотирьох років спостерігається негативна тенденція щодо зменшення обсягу реалізованих фізкультурно-оздоровчих, спортивних та інших послуг галузі, який скоротився майже у 14 разів і у 2008 році становив лише 1087638,7 тисяч гривень. Слід відзначити те, що на фоні щорічного збільшення ВВП країни обсяги реалізованої продукції галузі скорочуються, вони становили 0,002% від ВВП країни у 2001 році та 0,0001% у 2008 році. Відносно сталими темпами зростання економічної діяльності у сфері фізичної культури і спорту упродовж 2001—2008 років, характеризувались Львівська, Одеська, Тернопільська, Харківська, Донецька області, а в Хмельницькій, Чернівецькій, Кіровоградській, Київській областях спостерігається поступове і неухильне зменшення обсягів реалізованої продукції галузю. З метою виявлення загальних тенденцій регіональної активності ринку фізкультурно-оздоровчих та спортивних послуг нами були узагальнені дані за весь досліджуваний період із урахуванням вимог науково-методичної літератури [7]. Аналіз регіональної структури обсягу реалізованої продукції галузю виявив, що найбільша питома частка, яка складала 90,8%, реалізації фізкультурно-оздоровчих послуг припадала на Дніпропетровську область, 3,7% — на м. Київ, 2,4% — Донецьку область, решта 3,1% розподілені між іншими регіонами України. Вищезазначене свідчить про наявність у провідних регіонах у порівнянні із іншими більш розвинутої спортивної інфраструктури, досконалої матеріально-технічної бази, оптимального використання ресурсів, цільового спрямування на розвиток професійного спорту та більш прибуткових видів рухової та дозвільної діяльності, впровадження передових маркетингових технологій щодо стимулювання відповідного попиту на послуги.

Фінансовий результат діяльності підприємств галузі від звичайної операційної діяльності до оподаткування у 2008 році має від'ємне значення і становив 1011744,6 тисяч гривень. Слід відзначити, що прибутковою діяльність підприємств фізкультурно-спортивної спрямованості в Україні була в 2002 році (сальдо 175802,7 тис.

Таблиця 2. Показники економічної діяльності за видом "Діяльність у сфері спорту" за 2008 рік

Територіально-адміністративна одиниця	Назва показника						
	Кількість організацій	Кількість найманих працівників (осіб)	Середньомісячна заробітна плата (грн.)	Обсяг реалізованої продукції (тис. грн.)	Фінансові результати до оподаткування (сальдо тис. грн.)	П-ва що отримали прибуток (%)	П-ва що отримали збиток (%)
Ар Крим	588	548	1038,38	16 295,0	-17 161,6	63,6	36,4
Вінницька	302	145	601,26	4 342,2	-4 524,5	64,0	36,0
Волинська	225	112	457,22	847,7	-61,3	62,5	37,5
Дніпропетровська	772	1160	9997,08	190 113,7	-296 589,9	56,4	43,6
Донецька	942	1407	17724,66	297 006,7	-249 202,4	51,7	48,3
Житомирська	249	74	876,35	2 585,8	-3 601,0	50,0	50,0
Закарпатська	319	208	644,47	5 125,2	-1 229,8	55,6	44,4
Запорізька	493	537	1760,12	11 876,1	-2 135,5	58,6	41,4
Івано-Франківська	365	38	1130,70	1 180,5	-179,3	45,5	54,5
Київська	441	284	483,89	4 058,1	-3 850,5	53,3	46,7
Кіровоградська	300	108	352,62	235,0	-914,4	54,5	45,5
Луганська	410	345	1397,85	5 603,7	-8 822,2	66,7	33,3
Львівська	772	812	1493,42	41 554,1	-53 777,9	66,0	34,0
Миколаївська	393	203	1382,36	10 652,2	-5 981,3	46,7	53,3
Одеська	536	794	763,00	61 715,3	-23 321,3	54,8	45,2
Полтавська	370	87	2229,60	754,8	-720,0	73,1	26,9
Рівненська	305	17	635,29	205,1	-15,2	20,0	80,0
Сумська	313	174	8365,33	1 651,4	-26 993,0	53,8	46,2
Тернопільська	176	57	1250,15	1 764,7	216,9	81,3	18,8
Харківська	675	787	998,62	32 840,9	-20 613,1	50,0	50,0
Херсонська	234	101	272,19	1 370,0	-186,9	82,4	17,6
Хмельницька	241	54	2433,02	336,3	-185,7	75,0	25,0
Черкаська	300	228	848,61	3 748,7	-880,4	40,0	60,0
Чернівецька	171	38	832,89	37,6	-39,1	62,5	37,5
Чернігівська	262	192	494,57	2 014,9	-379,6	59,1	40,9
м. Київ	710	4524	1455,63	388 853,6	-284 984,6	42,6	57,5
м. Севастополь	141	29	790,23	869,4	-5 611,0	75,0	25,0
Усього по Україні	11005	13063	3888,16	1 087 638,7	-1 011 744,6	55,1	44,9

грн.) та в 2004 році (сальдо 34547,1 тисяч гривень). Регіональна структура фінансових результатів діяльності підприємств до оподаткування характеризується неоднозначністю, і з метою полегшення узагальнення отриманих даних нами були розраховані усереднені показники фінансових результатів діяльності підприємств за відповідними територіально-адміністративними одиницями. Так, з певною мірою умовності, за досліджуваній період лише в Запорізькій та Тернопільській областях було позитивне сальдо фінансового результату від основної операційної діяльності до оподаткування в сфері фізичної культури і спорту, в інших регіонах України діяльність галузі була збитковою. Усе вищевказане свідчить про значне перевищення витрат для створення фізкультурно-оздоровчих послуг над валовими доходами, які отримують підприємства внаслідок їх реалізації, що, власне, утворює кризову ситуацію в галузі, призводить до збільшення боргів підприємств, звуження бази оподаткування, зниження конкурентоспроможності підприємств і, як наслідок до створення умов монополізації ринку з високими цінами на фізкультурно-оздоровчі та спортивні послуги. Показники економічної діяльності галузі за 2008 рік наведено у табл. 2.

Сфера фізичної культури і спорту в кожній із своїх підсистем представлена виробниками фізкультурно-оздоровчих та спортивних послуг, заснованих на різних формах власності і відповідно з різними статутними завданнями, організаційно-управлінською структурою, що, власне, зумовлює специфіку їх функціонування на ринку і механізми державного регулювання діяльності таких об'єктів господарювання. Не останнє місце в регулюванні цих процесів відіграє система оподаткування діяльності підприємств і організації фізкультурно-спортивного спрямування. Згідно Закону України "Про систему оподаткування" [8] об'єктами оподаткування є доходи (прибуток), додана вартість продукції (робіт, послуг), вартість

продукції (робіт, послуг), у тому числі митна, або її натуральні показники, спеціальне використання природних ресурсів, майно юридичних і фізичних осіб та інші об'єкти, визначені законами України про оподаткування. Відповідно до об'єкта оподаткування законодавцем встановлено загальнодержавні та місцеві податки і збори. Зважаючи на змістову сутність та процес створення продукту галуззю, до загальнодержавних, якими можуть оподатковуватись підприємства фізкультурно-спортивного спрямування, належать: податок на додану вартість, податок на прибуток підприємств, податок на доходи фізичних осіб, плата за землю, податок з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів, збір на обов'язкове державне пенсійне страхування; до місцевих — податок з реклами, комунальний податок, збір за право використання місцевої символіки.

Підприємства, які створені з метою отримання прибутку шляхом продукування та реалізації фізкультурно-оздоровчих послуг, незалежно від форми власності та організаційно-правової форми вибудовують стратегію своєї господарської діяльності із урахуванням специфіки системи оподаткування. Так, у відповідності до Закону України "Про податок на додану вартість" [9] платником податку на додану вартість може бути будь-яке підприємство, організація фізкультурно-спортивного спрямування, що здійснює або планує здійснювати господарську діяльність в галузі та реєструється за своїм добровільним рішенням як платник цього податку. Згідно закону не є об'єктом оподаткування операції безоплатної передачі у державну або комунальну власність територіальних громад сіл, селищ, міст спортивних залів та майданчиків, стадіонів, дитячих таборів відпочинку усіх форм власності. Добровільна реєстрація суб'єкта господарювання в сфері фізичної культури і спорту як платника цього податку передбачає автоматичне підвищення вартості послуг фізкультурно-спортивного характеру на 20 відсотків, сплата якого лягає на кінцевого споживача таких послуг, що, власне, передбачено механізмом цього непрямого податку. Також слід відзначити те, що специфіка створення послуг фізкультурно-оздоровчого та спортивного характеру не залишає варіантів щодо отримання додаткових грошових надходжень організаціями та підприємствами галузі через механізм відшкодування з державного бюджету суми надмірно сплаченого податку. Недостатньо врегульованим залишається питання сплати податку на додану вартість клубами, федераціями, суб'єктами організації діяльності спортсменів у царині професійного спорту, а саме: оподаткування операцій з купівлі-продажу спортсменів, гравців професійними спортивними клубами, лігами іншим клубам як в межах країни, так і закордоном.

Платниками податку на прибуток є фізкультурно-спортивні установи, підприємства, які є суб'єктами господарської діяльності, засновані на державній, комунальній, приватній, колективній власності, які здійснюють діяльність, спрямовану на отримання прибутку як на території України, так і за її межами [15]. Об'єктом оподаткування є прибуток, отриманий внаслідок реалізації фізкультурно-оздоровчих послуг, який визначається шляхом зменшення суми скоригованого валового доходу на суму валових витрат та суму амортизаційних відрахувань. Прибуток установ фізкультурно-спортивного спрямування оподатковується за ставкою 25 відсотків до об'єкта оподаткування. Слід відзначити, що законодавцем передбачено механізм зменшення оподаткованого прибутку підприємствами нефізкультурно-спортивного профілю шляхом віднесення до валових витрат коштів, спрямованих на утримання, експлуатацію та забезпечен-

ня об'єктів соціальної інфраструктури, що перебувають на їх балансі, а саме: спортивних залів і площадок, що використовуються безоплатно для фізичного оздоровлення та психологічного відтворення працівників. Вищенаведена правова норма сприяє збереженню і розвитку матеріально-технічної бази фізкультурно-оздоровчої та спортивної роботи у виробничій сфері. Від сплати податку на прибуток підприємств звільняються організації фізкультурно-оздоровчого та спортивного спрямування, які засновані у відповідності до Закону України "Про об'єднання громадян", "Про молодіжні та дитячі громадські організації" [12, 14], спортивні клуби створені при вищих навчальних закладах III—IV рівнів акредитації. Законодавцем до таких громадських організацій фізкультурно-спортивного спрямування віднесено лише ті, які — згідно із статутом вирішують завдання пов'язані із оздоровленням населення та аматорської спортивної діяльності (першочергові завдання підсистем галузі "Спорт для усіх верств населення за місцем проживання", "Масовий спорт серед сільського населення", "Фізкультурно-оздоровча та реабілітаційна робота серед інвалідів", "Фізичне виховання, фізкультурно-оздоровча і спортивна робота в навчальних закладах"). На нашу думку, решта організацій спортивно-професійного спрямування, федерацій за видами спорту, установ, які провадять діяльність із організації і проведення змагань, підготовки спортсменів-професіоналів не підпадають під дію вищеозначеної правової норми, хоча багато із них утворені саме як громадські організації.

Законом України "Про державну підтримку малого підприємництва" [11] визначено основні напрями державної підтримки малого підприємництва, до яких законодавцем віднесено встановлення системи пільг для суб'єктів малого підприємництва, запровадження спрощеної системи оподаткування, бухгалтерського обліку та звітності. Галузь фізичної культури і спорту широко представлена саме суб'єктами малого підприємництва, до яких згідно з Указом Президента України "Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва" [16] віднесено суб'єктів підприємницької діяльності фізичних осіб у трудових відносинах з якими протягом року перебуває не більше 10 осіб та обсяг виручки яких від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за рік не перевищує 500 тисяч гривень; юридичних осіб будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, в яких за рік середньооблікова чисельність працівників не перевищує 50 осіб і обсяг виручки яких від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за рік не перевищує 1 мільйона гривень. Для фізичних осіб — підприємців, ставка єдиного податку не може становити менше 20 гривень та більше 200 гривень на місяць, і встановлюється місцевими радами за місцем їх державної реєстрації. Суб'єкт підприємницької діяльності — юридична особа, самостійно може обрати одну із наступних ставок єдиного податку: 6 відсотків суми виручки від реалізації фізкультурно-оздоровчих та спортивних послуг у разі сплати податку на додану вартість або 10 відсотків суми виручки від реалізації послуг у разі включення податку на додану вартість до складу єдиного податку. Суб'єкт малого підприємництва в сфері фізичної культури і спорту, який сплачує єдиний податок, звільняється від сплати податків визначених у Законі України "Про систему оподаткування" [8].

У відповідності до Закону України "Про податок з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів" [10] не входять до об'єктів оподаткування яхти, судна парусні й спортивні човни, що є позитивним моментом державної підтримки розвитку парусного спорту, зменшення фінансового навантаження на

діяльність яхт-клубів, відповідних профільних федерацій та громадських організацій.

Законодавцем визначено перелік суб'єктів господарювання в сфері фізичної культури і спорту, які звільняються від сплати податку на землю. До таких установ належать заклади фізичної культури і спорту, які повністю утримуються за рахунок коштів державного або місцевого бюджетів; громадські організації, підприємства, установи фізкультурно-спортивної спрямованості, у тому числі аероклуби та авіаційно-спортивні клуби Товариства сприяння обороні України, — за земельні ділянки, на яких розміщені спортивні споруди, що використовуються для проведення всеукраїнських, міжнародних змагань, навчально-тренувального процесу збірних команд України з видів спорту та підготовки спортивного резерву, бази олімпійської та паралімпійської підготовки, перелік яких затверджується Кабінетом Міністрів України за умови спрямування відповідних сум земельного податку на розвиток фізичної культури і спорту за напрямками і в порядку, визначеними Кабінетом Міністрів України [13].

У разі необхідності державою встановлюється пільговий режим імпорту товарів, призначених для використання у будівництві, ремонті, оснащенні спортивних залів, споруд, стадіонів. З метою проведення якісної підготовки до Євро-2012 з футболу постановою Кабінету Міністрів [18] затверджено порядок формування переліку товарів для будівництва і оснащення спортивних споруд з метою забезпечення проведення фінальної частини чемпіонату Європи-2012 з футболу в Україні. До такого переліку за поданням Мінсім'я-молодьспорту суб'єктом господарювання можуть бути включені товари, які не виробляються в Україні або виробляються, але не відповідають технічним характеристикам світового рівня. Дана група товарів, які ввозяться на митну територію України, звільняються від сплати ввізного мита, що дозволяє значно зменшити ціну на придбання необхідних комплектуючих, а також зменшити загальні витрати на створення необхідної інфраструктури.

Законодавцем встановлено пільговий режим оподаткування доходів фізичних осіб, які можуть не включати до оподаткованого доходу цільової благодійної допомоги, яка надається резидентами — юридичними або фізичними особами — у будь-якій сумі (вартості) аматорської спортивної організації, клубу для компенсації витрат на придбання або оренди спортивного знаряддя та інвентарю, користування спортивними майданчиками, приміщеннями чи спорудами для проведення тренувань, забезпечення участі спортсмена-аматора у спортивних змаганнях. У даному контексті під аматорською спортивною організацією розуміється громадська організація фізкультурно-спортивного спрямування, діяльність якої не спрямована на отримання доходу. Спортсмен-аматор — це особа, чия спортивна діяльність не спрямована на отримання доходу, за винятком отримання винагород чи нагород від імені держави, органів місцевого самоврядування або громадських організацій як України, так і інших країн, у вигляді медалей, грамот, пам'ятних призов у формах, відмінних від грошової, а також як сума відшкодування витрат, пов'язаних із відрядженням такого спортсмена-аматора у місце проведення змагання, у межах встановлених законом норм для відрядження найманого працівника [17].

Як відзначалось вище, господарська діяльність галузі характеризується від'ємними значеннями фінансових результатів, скороченням обсягів вироблених послуг фізкультурно-оздоровчого характеру, порівняно невеликою ємкістю використання висококваліфікованої найманої праці, відповідно окреслюються тенденції до скорочення робочих місць у галузі, наявності в окремих регіо-

нах середньомісячної заробітної плати, що є нижчою, ніж встановлений державою прожитковий мінімум та мінімальна заробітна плата. Усе вище наведене є ознаками кризового стану в сфері продукування послуг фізкультурно-оздоровчого та спортивного характеру.

До основних зовнішніх причин розвитку ознак кризового стану господарської діяльності в галузі фізичної культури і спорту можна віднести:

- збільшення темпів інфляційних процесів, знецінення вітчизняної грошової одиниці і, як наслідок, зростання вартості послуг;

- недосконалість системи оподаткування результатів господарської діяльності в сфері фізичної культури і спорту;

- недосконалість нормативно-правової бази, відсутність реальної дії, впливу, регуляції більшості нормативно-правових норм спортивного законодавства;

- зниження рівня реальних доходів населення, внаслідок збільшення безробіття, підвищення рівня цін.

- зниження ємності внутрішнього ринку внаслідок структурного перерозподілу пріоритетів у видатковій частині сімейних бюджетів, зменшення витрат на придбання фізкультурно-оздоровчих послуг;

- зменшення конкурентоспроможних підприємств, збільшення проявів корупційного протекціонізму та квазікартельних змов посадовців, що призводить до посилення монополізму на ринку фізкультурно-оздоровчих послуг;

- політична нестабільність, подеколи докорінна зміна програм розвитку фізичної культури і спорту з причини політико-популістських поглядів, а не економічної, державно-соціальної доцільності й необхідності, лобіювання приватних інтересів, їх домінування над інтересами держави і суспільства і, як наслідок, зростання криміногенних проявів у діяльності галузі.

Внутрішніми факторами виникнення ознак кризового стану у діяльності галузі є:

- недосконалість організаційна структура управління, незбалансованість діяльності структурних підрозділів, відсутність чіткої стратегії та тактики поведінки на ринку, недолюга кадрова політика, низька професійна кваліфікація керівних ланок;

- високий рівень комерційного ризику, який полягає у тривалих часових лагах окупності інвестицій, низької дохідності та відносно великих витратах на виробництво фізкультурно-оздоровчих послуг;

- недосконалість маркетингової діяльності на підприємстві, яка полягає у відсутності досліджень кон'юнктури ринку, його сегментації, вивчення платоспроможного попиту та пропозиції конкурентів;

- неефективний фінансовий менеджмент, відсутність прогнозування та оптимізації руху фінансових потоків підприємства, оптимальної політики мінімізації системи оподаткування, неефективне використання інших фінансових механізмів у отриманні прибутків від не основної діяльності, відсутність політики диверсифікації з метою мінімізації фінансових втрат;

- недосконалість управління прямими та непрямыми, постійними та непостійними витратами виробництва фізкультурно-оздоровчих послуг;

- низький рівень продуктивності праці, використання основних фондів, високий рівень енерговитрат [1; 2; 4; 5; 6].

Як наслідок дії вищезначених факторів, підприємства галузі і галузь в цілому, може перебувати у таких фазах кризового стану: зниження рентабельності та обсягів прибутку для комерційних підприємств фізкультурно-спортивного спрямування, не покриття витрат на виробництво послуг для громадських організацій; збит-

ковість виробництва фізкультурно-оздоровчих послуг, виникнення заборгованості за заробітною платою, іншими постійними витратами (оренда приміщення, оплата вартості енергоносіїв); виникнення стану неплатоспроможності й далі — банкрутства.

ВИСНОВКИ

— Галузь фізичної культури і спорту є продуцентом послуг фізкультурно-оздоровчого і спортивного характеру, які спрямовані на підвищення ефективності функціонування економіко-соціальної системи держави.

— Господарська діяльність галузі характеризується від'ємними значеннями фінансових результатів, скороченням обсягів вироблених послуг фізкультурно-оздоровчого характеру, порівняно невеликою ємкістю використання висококваліфікованої найманої праці, і відповідно окреслюються тенденції до скорочення робочих місць у галузі, наявністю в окремих регіонах середньомісячної заробітної плати, що є нижчою, ніж встановлений державою прожитковий мінімум, та мінімальної заробітної плати, що є ознаками кризового стану в сфері продукування послуг фізкультурно-оздоровчого та спортивного характеру.

— Основними формами державного регулювання та застосування превентивних заходів до виникнення кризових процесів господарської діяльності галузі є: законодавче нормативно-правове регулювання відносин у сфері господарювання; фінансове регулювання — формування бюджету галузі, кредити та позики, податкове регулювання, тарифи, регулювання цінової політики; вплив на кількість та якість виробництва фізкультурно-оздоровчих послуг — державне замовлення, цільова адресна державна фінансова допомога громадським організаціям, підтримка малого підприємництва в сфері фізичної культури і спорту, компенсація витрат на виробництво послуг продуцентом з метою зменшення їх вартості для незахищених верств населення;

— Державні програми розвитку підприємницької діяльності в галузі фізичної культури і спорту характеризуються низькою ефективністю, що вимагає оптимізації і приведення до економічних реалій законодавчої бази щодо створення сприятливих умов розвитку мережі продуцентів високоякісних послуг фізкультурно-спортивного та оздоровчого характеру.

Література:

1. Антикризисное управление: учебное пособие: в 2 т. Т. 2.: Экономические основы / Отв. ред. Г.К. Таль. — М.: ИНФРА-М, 2004. — 1027 с.
2. Балдин К.В., Быстров О.Ф., Рукосуев А.В. Антикризисное управление: макро- и микроуровень: учебное пособие. — М.: Издательско-торговая корпорация "Дашков и К", 2005. — 316 с.
3. Державні статистичні спостереження за фінансовою та статистичною звітністю 1996-2008 роки КВЕД 92.6. "Діяльність у сфері спорту": Табличний матеріал. — К.: Держкомстат України, 2009. — 21 с.
4. Попов Р.А. Антикризисное управление: учебник. — М.: Высш. шк., 2005. — 429 с.
5. Татарников Е.А. Антикризисное управление: учеб. пособие. — М.: Издательство РИОР, 2005. — 95 с.
6. Теория антикризисного управления предприятием: учебное пособие / С.Е. Кован, Л.П. Мокрова, А.Н. Ряховская: под. ред. М.А. Федотовой, А.Н. Ряховской — М.: КНОРУС, 2009, — 160 с.
7. Теория статистики: навчальний посібник / Вашків П.Г., Пастер П.І., Сторожук В.П., Ткач Є.І. — К.: Либідь, 2001. — 320 с.

8. Форум: Законодавство України — 2009. — Документ 1251-12, остання редакція від 30.09.2006 на підставі 3456-15, чинний. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1251-12> — Закон України "Про систему оподаткування".

9. Форум: Законодавство України — 2009. — Документ 168/97-вр, поточна редакція від 05.08.2009 на підставі 1617-17, чинний. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=1&nreg=168%2F97-E2%F0> — Закон України "Про податок на додану вартість".

10. Форум: Законодавство України — 2009. — Документ 1963-12, остання редакція від 01.07.2009 на підставі 1075-17, чинний. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1963-12> — Закон України "Про податок з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів".

11. Форум: Законодавство України — 2009. — Документ 2063-14, остання редакція від 07.10.2008 на підставі 523-17, чинний. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2063-14> — Закон України "Про державну підтримку малого підприємництва".

12. Форум: Законодавство України — 2009. — Документ 2460-12, остання редакція від 30.04.2009 на підставі 1180-17, чинний. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2460-12> — Закон України "Про об'єднання громадян".

13. Форум: Законодавство України — 2009. — Документ 2535-12, поточна редакція від 20.03.2009 на підставі 1104-17, чинний. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=1&nreg=2535-12> — Закон України "Про плату за землю".

14. Форум: Законодавство України — 2009. — Документ 281-14, остання редакція від 15.11.2006 на підставі 271-16, чинний. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=281-14> — Закон України "Про молодіжні та дитячі громадські організації".

15. Форум: Законодавство України — 2009. — Документ 334/94-вр, поточна редакція від 15.10.2009 на підставі 1608-17, чинний. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=334%2F94-%E2%F0> — Закон України "Про оподаткування прибутку підприємств".

16. Форум: Законодавство України — 2009. — Документ 727/98, редакція від 30.06.2005 на підставі 2642-15. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=727%2F98> — Указ Президента України "Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва".

17. Форум: Законодавство України — 2009. — Документ 889-15, остання редакція від 01.01.2010 на підставі 1070-17, 1343-17, 1391-17, 1510-17, 1564-17, чинний — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=889-15> — Закон України "Про податок з доходів фізичних осіб".

18. Форум: Законодавство України — 2009. — Документ 932-2009-п, редакція від 03.09.2009, чинний. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=932-2009-%EF> — Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Порядку формування переліку товарів (крім підкацизних) для будівництва і оснащення спортивних споруд з метою забезпечення проведення фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу в Україні, при ввезенні яких на митну територію України ввізне мито не справляється".
Стаття надійшла до редакції 01.06.2010 р.